

Na pašo!

IVAN STUKELJ:

Lažnivi ogenj.

sa vas se je vznemirila. Stari in mladi ljudje so bili pokonci. Čuden ogenj je planil po vasi! Širil se je od hiše do hiše. Gorje provzročitelju tega ognja! Srd in ogorčenost sta se čitala na vseh obrazih.

Gorje malopridnežu, ki je raztrosil ta ogenj!

Ta nepridiprav pa je bil Vlakarjev Jože, ki je še hodil v šolo. Siromak se je skrival pred napadalci. Izza svojega skrivališča je čul od sosednih hiš same hudovoljne besede, ki so vse veljale njemu ter glasno klicale po osveti. Zlasti gospodinje so bile strašno razjarjene.

„Ali tudi pri vas?“ se je čulo vprašanje.

„Seveda tudi!“ je bil odgovor.

„Kar z burkljami pojdem nadenj. Ti grdoba dolgoleta, naj se mi še prikaže!“

Vse take laskavosti je čul, v svojem zatišju čepeč na kladi za staro slivo ob skednju.

Keš in strah pred kaznijo sta mu stiskala srce: „Jože, Jože, zakaj si to storil?“

Ti nesrečni ogenj!

Trepetal je pred kaznijo. In ta je prišla, preden se je nadejal.

„Švist — švist — švist!“ je zažvižgalo po zraku, in ubogi Jože je začutil tri pekoče udarce čez hrbet z vitko brezovko. Zbežal je, a razsrjeni Vlakarjev oče pa za njim, in padla mu je še marsikaka preko pleč. Prebegla sta celo dvorišče. Šele pri vereji ob svinjaku se mu je posrečilo uiti maščevalni očetovi roki. Bežal bi bil še dalje, pa skrnil se je rajši dol v globoki kolovoz pod grmovje, dobro vedoč, če pride na plan, ga zaloti osvetla sosedov in sosedinj.

„Na, na, tu imaš, ti nezgoda prevejana, za svoj — lažnivi ogenj!“ je vzklikal oče za njim, ko je padala brezovka po njem.

Lažnivi ogenj!

To ime je planilo zdaj po vasi.

Lažnivi ogenj je Vlakarjev Jože zanetil in ga potem razširil po vasi.

Lažnivi ogenj je segel tudi čez mejo v sosedno vas ter povzročil tudi tam upravičeno ogorčenost v glasno svarilo vsem otrokom, ki se radi igrajo z ognjem.

Z ognjem se ni igrati, tudi z lažnivim ne.

Česa vsega ne stori pohlep v človeškem življenju!

Pohlep je tudi učinil, da je Vlakarjev Jože zapalil lažnivi ogenj.

Kako se je to zgodilo?

*

Naša visoko ležeča gorska vas ima poldrugo uro do mesta.

Veliki teden gredo radi vaščani v mesto v cerkev k božjemu grobu, četudi ni tukaj njihova župnija.

Velike sobote v jutro gredo tudi tja po blagoslovljeni ogenj. Dečki si že nekaj dni poprej nabero v gozdu bukovih gob, nekateri uprav velikanskih, si jih nataknejo na žico, obesijo v hiši na steno ter težko pričakujejo Velike sobote in blagoslovljenega ognja.

Zjutraj že pred šesto uro odrinejo v mesto s svojimi gobami. Priso-
stvujejo cerkvenim obredom in maši, potem pa si za cerkvijo nažgo gobe pri blagoslovljenem ognju, ki veselo plapola v vitkih plamenih s sivim dimom tja gor v jasno pomladno jutro.

Zdaj pa hajdi in pot pod noge v urnem diru!

Mladost že itak ne more hoditi počasi, a tisti dan so vam dečki še enkrat tako urni. Ta pot pa vam ni malenkost, vedno le navkreber in nakvišku, samo tupatam kaka kratka stezica. Toda kaj se menijo danes za to težavo. Glasno sopihajoč se poganjajo drug za drugim ter se prehitujejo. Pri prvih hišah in kočah na pobočju Peščenika se vam že oglašajo z vprašanjem, če imajo blagoslovljenega ognja. Ta leti sem, oni tja. V žepih imajo pripravljene manjše koščke gob, jih pritikajo k veliki tleči gobi na žici ter jih dele potem po hišah.

Nekatere gospodinje jih že pričakujejo na pragih. Za darilo pa se dečkom v roki zabliska nekaj tako lepo rdečega. Ah, to je ljuba velikonočna pisanka! Smuk z njo v žep. Obdarovanec komaj utegne izreči zahvalo, pa vam odhití proti drugi hiši in odtod ubira že pot k bližnjemu sosedu. Po nekaterih hišah pa dobe ti delilci blagoslovljenega ognja namesto pisanke tudi par vinarjev ali kos potice.

Po vseh kuhinjah prijeten duh velikonočnih kolačev, potic in mesnine, ki ognjenoscem zbuja še večjo živahnost, pa tudi nagajivost. Tu je mnogo odvisno od sreče. Med premetenimi in urnimi je bil seveda Vlakarjev Jože, ki je imel za svojih enajst let jako dolge krake. Poganjal se vam je po strmih brdih kakor skokonoga kobilica. Natihem so si šteli pisanke in dvo-

vinarnike po žepih. Najbrže je že on največ nabral, pa zdelo se mu je, da ima še vedno premalo.

Pohlep pa nosi nesrečo. Za svojo silno pohlepnost je imel tudi Jože zle posledice naslednjo Veliko noč, ko je že dosegel dvanajsto leto ter postal krepkejši, s svojimi kraki nekoliko višji.

Približala se je torej zopet Velika sobota. Drevili so se dečki po holmih, raznašajoč sveti ogenj. Marsikak je bil tudi novinec med njimi, zato tudi neroden, da je z darovi slabo odletel.

Tako so se podili dalje.

Pa mahoma se je ustavil njihov posel.

Tu stopi gospodinja na prag, rekoč: „Pri nas že imamo ogenj!“

Tam zopet druga: „Že imamo. Vlakarjev Jože nam ga je prinesel.“

Tudi drugod se je glasilo: „Smo že dobili. Vlakarjev Jože nam ga je preskrbel.“

„Vlakarjev Jože, ta Jože!“ Njegovim tovarišem je šinila zavist prav tja do srca.

Nekatere gospodinjne pa se bolj znanim in priljubljenim dečkom niso hotele zameriti ter so pustile, da so vrgli v peč še enkrat blagoslovljenega ognja, samo da so jim dale že običajno pisanko.

Čemu se še dalje truditi, ko je Jože že pred njimi pobral darove! Razočarani so stopali zdaj proti domu z bolj umerjenimi koraki.

Začeli so razpravljati o urnosti Vlakarjevega Jožeta. Danes ga ni nihče videl, nihče ne ve, kdaj se je odpravil v mesto, kdaj zopet nazaj.

Zdolčev Pavle pa je izrazil o njem sumnjo, ki so si jo komaj upali izgovoriti.

V takem domnevanju so prišli v domačo vas. Tudi tu je po več hišah raznosil ogenj; samo one je izpustil, o katerih je vedel, da ga bodo prinesli domači dečki.

Jezni tovariši so hodili potem okolo Vlakarjeve hiše, da bi zalotili Jožeta ter mu povedali, o čem ga imajo na sumu. A ta se ni prikazal od nikoder.

Vsaka zlost pride na dan prej ali slej, in kazen pride za njo.

Iste sobote popoldne se je proti eni uri počasnih korakov bližal vasi nadaleč okolo znani Numaršek ali Egiptovski Jožef. Rekali so mu tako, ker je vsak vinar znosil v loterijo in znal sanje razlagati, da je res čast delal v tem oziru starodavnemu razlagalcu sanj. V tem pa se je bistveno ločil od njega, da je znal iz vsakih sanj izluščiti ugodno številko ali numaro. Tako je imel celo okrožje, koder je razlagal sanje, potem pa nosil stavit številke za malo odškodnino. Ker ni izpustil v tednu tudi ene stave, mu je sreča časih donala male dobitke, ob katerih je potem živel. Kadar pa teh ni bilo, je tuintam nadrobil stelje ali postoril kako drugo lahko opravilo. Za težka dela ni bil; imel je šibke noge in v kolenih jako ušinjene, zato mu je bila hoja težavna.

Hodil je poleti in pozimi v dolgi suknji. Glava mu je bila velika in okrogla s širokim, rdečim in zabuhlim obrazom, ki je oznanjal, da mu je žganje

jako ljuba pijača. Na solncu se mu je izpod ozkokrajnega klobuka lesketal obriti obraz kakor bi bil namazan z mastjo. V letnih dneh je rad poležkaval na tratah ob potih in stezah. Dolгим razpokam podobne oči so napol mižale; videti je bilo na njih, da moža izpreletavajo vesele blažilne misli. Sanjal je vedno o sreči, ki mu jo donesejo te ljube — številke. Vsi ljudje, vsi dogodki, prav vse nadaleč okrog se mu je gibalo na samih „numarah“, ki jih je ljubil in negoval s pravo očetovsko skrbnostjo. V takih dobrodejnih mislih je posegel v žep suknje in privlekel na dan tobačnico, jo odprl s samozadovoljnostjo in ponosjal z veliko važnostjo ali pa si je natlačil svojo rjavo pipo in nato jo prižigal počasno in umerjeno, kakor bi opravljal kako imenitno delo. Po odločenih odmorih je pihal tobak, pomežikajoč z očmi. In ko se je vil tobakov dim okolo njegove glave, je sanjal o sreči, kakor ne more niti kralj sanjati . . .

Tiste Velike sobote popoldne je torej prikrevsal do Miklavževe hiše. Miklavževka je bila ravno na tnalu ter nabirala drv.

„Nu, teta,“ s tem imenom je nazival vsako gospodinjo, „ali že imate blagoslovljeni ogenj?“

„Seveda, ali naj bi čakala, da bi ga ti prinesel? Veš, popoldne je že prepozno; to se mora zgoditi zjutraj.“

„Kdo vam ga je pa prinesel?“ je zastavil vprašanje, naslonivši se s hrbtom na svojo debelo zakrivljeno kostanjevko ter ostro uprl oči v gospodinjo.

„I, kako pa si radoveden! K nam ga je prinesel Vlakarjev Jože.“

Porogljiv nasmeh je zdaj šinil Numaršku preko obličja.

„No, ta vam je prinesel pa pravega!“ in nato se je zasmel glasno. Miklavževka se je vzklonila pokonci od drv.

„Vlakarjev Jože si je ogenj sam napravil v hosti. Na te-le lastne oči sem ga videl,“ je rekel, pokazujoč nanje s prstom v dokaz svoje resnične trditve.

„Oj, grdoba ti nesramna!“ je vzkliknila jezno Miklavževka. „Naj mi le pride v pest! Ušesa mu potrgam . . .“

Numaršek je tisto jutro počival oddaljen nekoliko od pota na trati, kamor je ravno prijetno prigravelo jutranje pomladno solnce. Tam na strmini je bil nad Brbučevim travnikom, kjer je nekako sredi pota med domačo vasjo in mestom. Ko je nekaj zašumelo, se je ozrl tja in zapazil je Vlakarjevega Jožeta. Ob visoki pečini je zažigal nekaj suhljadi in ob nji velikansko bukovo gobo. Zasuknil jo je parkrat po zraku, potem pa s črevlji zateptal mali ogenj ob pečini. Čutil se je čisto samega in navarnem. Bil je toliko oddaljen od Numarška, ki ga je zakrivalo nekoliko tudi grmovje, da ni zagledal skritega opazovalca.

Jože je šel nato nekoliko nižje dol, si zasenčil oči z roko proti solncu, pazljivo pogledujoč v dolino. Zapazil je, da se že bližajo ljudje z ravne ceste proti hribu. Zdaj pa si je mislil: „Treba mi je odriniti.“

Numaršku se je zasvetilo v glavi, zaokročila so se mu usta, češ, ta pa zna. „To ti je pretkanec! Kako si bo prihranil pot v mesto in tak-le blagoslovljen ogenj nosil po hišah ter pobiral pisanke.“

„Ej, Jože!“ je zaklical zdajci glasno za njim.

Toda kam je že ta izginil tja za obočjem, kamor je držala glavna pot iz mesta. Numarškovega glasu gotovo ni čul.

Numaršek se je potem še nekaj časa smehljaj in slednjič glasno hahljal.

„Ti zvita buča, ti . . .“ je mrmral.

„Urne pete, pa urno pamet . . . za porednost . . . samo porednost!“

„Sveta reč . . . pa se ti norčuje . . . paglavec paglavi!“

Tako je v presledkih sam s seboj govoril, iščoč pipo po svojih žepih.

Natlačeno je potem počasno in umerjeno kakor ponavadi prižigal in potegoval dim. Kljubovala mu je. Prižigal jo je iznova in iznova. Nazadnje se mu je posrečilo.

„Le čakaj . . . ti pridanič . . . povem ljudem . . . jih boš dobil . . . fante!“

Tako se hudujoč je počasi vstajal. Zasedel se je, in stare noge so mu zadrevenele. S trudom se je dvignil od tal. Le polagoma so se mu noge privajale hoji.

Ko je zavil s klanca na glavno pot, je zapazil že druge dečke, ki so hiteli pred njim. Klical je za njimi. Nekaj se jih je obrnilo na njegov klic. A zagledavši za seboj Numarška, so odhiteli, češ, ta ne potrebuje njihovega ognja.

Miklavževka je torej prva zvedela po Numaršku, kakšnega ognja ji je prinesel Vlakarjev Jože. Numaršek je krevsal dalje ter to novico raznašal po vseh od sosedah do sosedah.

Vas se je razburila. Skoro vse gospodinje so bile užaljene, samo one so bile zadovoljne, ki so dobile ogenj od domačih otrok.

Na velikonočno nedeljo se Jože še ni upal med svoje tovariše, ki so na ledini takali pisanke.

Popoldne na velikonočni ponedeljek pa se jim je približeval počasi in s strahom. A tu mu je izza vogla Kovačeve hiše na usta nekaj glasno priletelo.

„Tlesk!“ je reklo, in Jože je bil rumen okolo ust. Bila je pisanka, ki se je razletela na Jožetovih čeljustih. Kovačev Tonče je znal dobro meriti in lučati. Vsa družba se je glasno zagrohotala.

Močnejši dečki so postopili za Jožetom, kliče mu: „Počakaj, ti damo nekaj pisank, ti požerun!“

In Vlakarjev Jože je moral zbežati domov.

Govorica o lažnivem ognju pa še dolgo ni ponehala. Ni čuda! Gospodinje so v jutro stopale pred ognjišče, pa so se spominjale, da za to leto nimajo blagoslovljenega ognja v svoji peči.

V naslednjih letih pa se ni nihče več upal zanesti v vas — lažnivega ognja.

